V. Senkapiai
Old Cemeteries

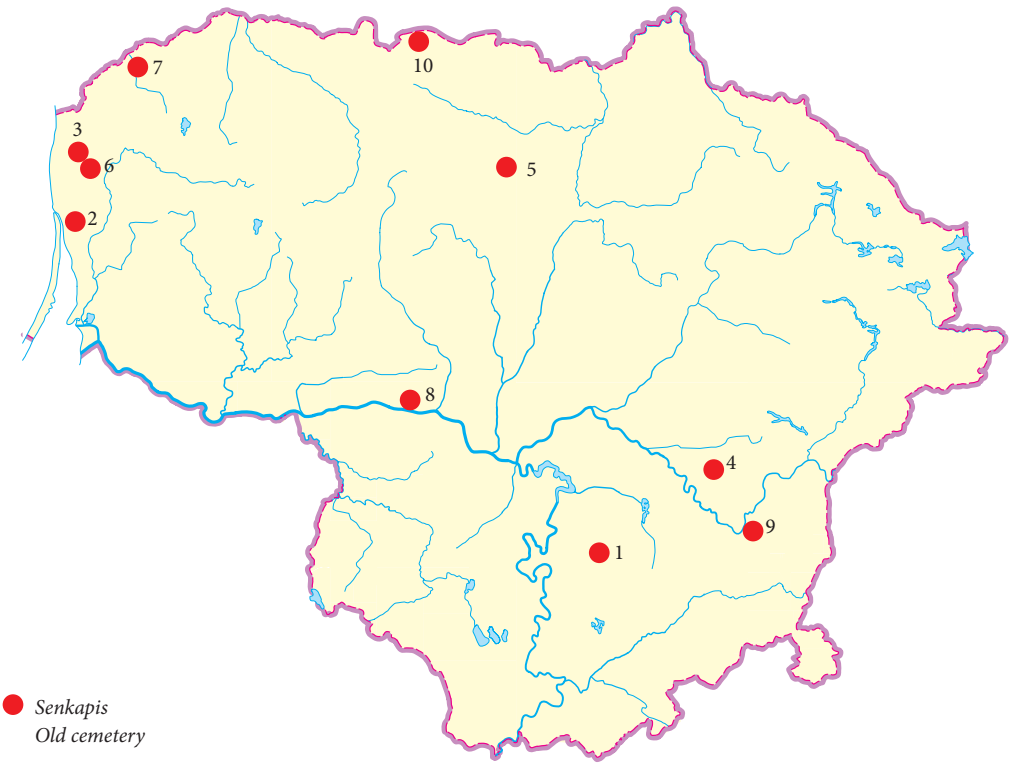

Senkapis
Old cemetery

1. *Jurgionys*
2. *Klaipėda*
3. *Kretinga*
4. *Maišiagala*
5. *Pakruojis (žr. VII)*
6. *Petrikaičiai*
7. *Skuodas*
8. *Veliuona (žr. IX)*
9. *Vilnius*
10. *Žagarė*

Vita Bukantaitė, Gintautas Zabiela, Žilvinas Čėsna

Petrikaičių senkapis

KU 2011 m. spalio mėnesį vykdė Petrikaičių (Kretingos r., Žalgirio sen.) kaimo kapinių aplinkos žvalgomuosius tyrimus. Šioje vietoje numatoma įrengti naujas Kretingos kapines. Petrikaičių kaimo kapinės yra 1 km į PV nuo plento Kretinga–Jokūbavas, 200 m į PR nuo žvyrkelio Petreikiai–Toliai, 150 m į PR nuo kanalizuoto Degalo upelio kairiojo kranto. Jos užima apie 25x20 m dydžio lygų medžiais apaugusį plotelį su 2 nuvirtusių kryžių liekanomis. Petrikaičių kaimas pažymėtas XVIII a. pabaigos žemėlapyje, o į PR–R nuo kapinių ėjo senoji Prūsijos–Lietuvos siena. Duomenų apie kokius nors archeologinius radinius iš Petrikaičių nėra, nors teritorija į ŠV nuo kapinių yra anksčiau nukasta eksploatuojant karjerą.

Tyrimų metu pačios kapinės netyrinėtos, kadangi jos bus išsaugotos, tačiau palei jas iš ŠR, PR ir PV pusių ištirtos 4 perkasos (trys 2x5 m bei viena 2x10 m dydžio (su išpjovomis 21,32 m^2) – iš viso 51,32 m^2), o vėliau platesnė aplinka tyrinėta kasant 1x1 m (iš viso 10) ir 2x2 m dydžio (irgi 10) šurfus (1 pav.). Iš viso ištirtas bendras 101,32 m^2 plotas. Į PR ir PV nuo kapinių rasti 4 griautiniai XVII–XVIII a. kapai bei paskirų radinių iš suardytų kapų. Visi kapai rasti perkasose 2 ir 3, kastose iškart už esamų kaimo kapinių ribų.

Į PR nuo kapinių kasta 5x2 m dydžio *perkasa 2*. Joje po 40 cm storio maišyto smėlio (buvusio armens) sluoksniu įžemyje – gelsvame smėlyje fiksuoti 2 kapų (1 ir 2) kontūrai.

170x60 cm dydžio kapo duobėje 1 m gylyje nuo žemės paviršiaus ir 60 cm nuo įžemio aptiktas *kapas 1*. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva orientuotas PV (220°) kryptimi. Griaučiai 160 cm ilgio. Kaulai išlikę prastai, kaukolės veidinė dalis suirusi. Rankos sulenktos ties alkūnėmis ir sudėtos krūtinkaulio srityje, kairioji plaštaka guli ant dešiniosios (2 pav.). Kape palaidotas 45–55 m. vyras (mirusiųjų amžių ir lytį nustatė Šarūnas Jatautis). Prie kairiojo kelio buvo rastas geležinis įtveriamasis, surūdijęs, sulūžęs į 3 dalis, peilis nulūžusia viršūne. Peilis 12,5 cm ilgio, 7,9 cm ilgio, 2,4 cm pločio ašmenimis, 4 mm storio nugarėle, 4,3 cm ilgio įkote, storis ties ašmenų pradžia 13x9 mm, svoris 20 g. Ant kairiųjų pėdakaulių rasta keraminė glazūruota pypkės galvutė, puošta reljefiniais rumbais, bei smulki žiesta pilkos spalvos keramikos šukė, puošta lygiagrečių linijų ornamentu. Pypkės galvutė 3,9x2,5 cm dydžio, 3,3 cm aukščio, kotelio prijungimo dalies skersmuo 2 cm, skylės skersmuo 9 mm, galvutė 2,5 cm skersmens, anga 1,5 cm skersmens, 22 g svorio. 3 g svorio šukė 2,9x2,8 cm dydžio, 3,5 mm storio sienelėmis (3 pav.).

Maišytoje žemėje 76 cm gylyje nuo žemės paviršiaus ir 40 cm gylyje nuo įžemio beformėje maišytos žemės dėmėje aptiktas *kapas 2*. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva orientuotas PV (220°) kryptimi. Griaučiai 150 cm ilgio, jie išlikę labai prastai. Dešinė mirusiojo koja uždėta ant kairiosios čiurnų srityje, rankų padėtis neaiški (4 pav.). Kape palaidota 35–45 m. moteris. 30 cm aukščiau griaučių, kapo duobės užpilde, 50 cm gylyje rasta žalvarinė apvali korodavusi segė plokščiu lankeliu (3 pav.). Ji 2,8 cm skersmens, lankelio storis 4–7x1–4 mm, liežuvėlis 2,6 cm ilgio, 2x1 mm storio, 5 g svorio.

Į PV nuo kapinių kasta 5x2 m dydžio *perkasa 3*. Joje po 1 m storio maišyto smėlio

1 pav. Petrikaičių senkapio ir aplinkos tyrinėjimų planas. A. Janonytės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the excavations in and around Petrikaičiai old cemetery.

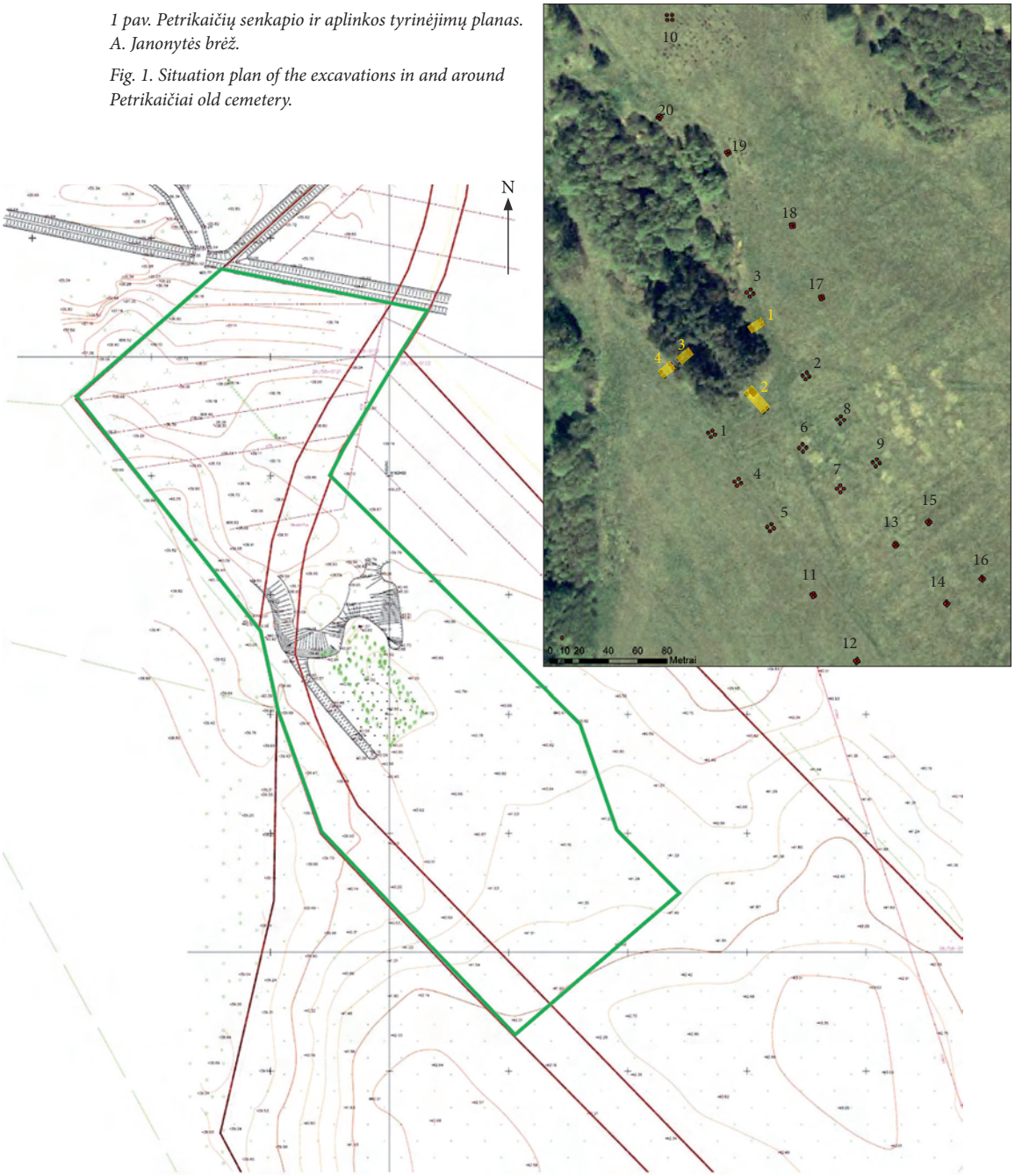

sluoksniu irgi rasti 2 geriau išlikę kapai (3 ir 4).

Kapas 3 aptiktas 1,1 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva orientuotas PV (220°) kryptimi. Kaulai išlikę 120 cm ilgyje, labai prastai (kaukolė ir galūnių ilgųjų kaulų likučiai) (5 pav.). Kape palaidota 20–30 m. moteris (?). Įkapių nerasta.

Kapas 4 aptiktas 1,1 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Mirusysis palaidotas aukštielninkas, ištiestoje padėtyje, galva orientuotas PV (220°) kryptimi. Kaulai išlikę tik dalinai (nėra kaukolės ir dešinės kojos), 1 m ilgyje (6 pav.). Kape palaidota 25–35 m. moteris. Dešinėje kaklo pusėje rastas 12 cm ilgio geležinis, kriauninis surūdijęs, į 2 dalis sulūžęs peilis (3 pav.). Jis 11,6 cm ilgio, 8,4 cm ilgio, 1,9 cm pločio ašmenimis, nugarėlės storis 3,5 mm, kriaunų ilgis 3,3 cm, storis ties ašmenų pradžia 12x8 mm, svoris 25 g.

Dar 3 kapų duobių dalys, išeinančios už tyrinėjamos perkasos ribų, buvo fiksuotos įžemio lygyje, tačiau patys kapai nebuvo atkasinėjami. Padriki kaulai iš mažiausiai 7 kapų (tiek rasta kaukolių) aptikti perkasoje, maišyto smėlio sluoksnyje. Jie priklauso laidojant vėlesnius mirusiuosius suardytiems kapams. Iš šių kapų kilę ir maišyto smėlio sluoksnyje rasti 12 atsitiktinių radinių bei 45 geležinės vinys. Tarp atsitiktinių radinių yra biloninė moneta – Prūsijos Georgo Vilhelmo 162? m. 1,9 cm skersmens, 0,6 mm storio pusantrokas (monetos priklausomybę nustatė LNM numizmatas Eduardas Remecas). Taip pat rasta žalvarinė apvali segė plokščiu rantuotu lankeliu. Ji 2,2 cm skersmens, lankelio storis 3,6x1,6 mm, liežuvėlio ilgis 1,9 cm, storis 1,4x1 mm, svoris 1 g. Gausiausią pavienių radinių dalį sudaro žalvariniai signetiniai (2) ir juostiniai (5) žiedai. Abu signetiniai žiedai kiek deformuotais lankeliais. Vieno skersmuo 2,1 cm, signeto dydis 14x9 mm, storis 1,2 mm, lankelio storis 1,1x0,7 mm, svoris 1 g, kito skersmuo nenustatomas, signeto dydis 1,9x1 cm, storis 1,2 mm, lankelio storis 1,8x1,1 mm, svoris 1 g (3 pav.). Vienas žalvarinis juostinis žiedas su dviejų rankų motyvu. Jo skersmuo 2,3 cm, rankų mo-

2 pav. Kapas 1 iš PV. Ž. Česnos nuotr.
Fig. 2. Burial 1 as seen from the SW.

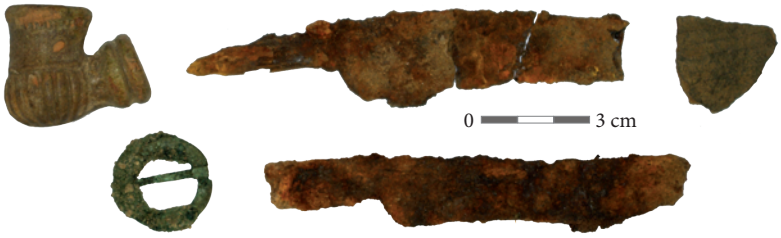

3 pav. Kapų įkapės. G. Zabielos nuotr.
Fig. 3. Grave goods from the burials.

4 pav. Kapas 2 iš PV. Ž. Čėsnos nuotr.

Fig. 4. Burial 2 as seen from the SW.

tyvo dydis 17x5,7 mm, storis 3 mm, lankelio storis 2,2x1,4 mm, svoris 1 g. Kitas žiedas su vos platėjančiu priekiu, lūžusiu lankeliu, 2,4x 2,2 cm skersmens, 18x4,7 mm dydžio ir 1,1 mm storio platėjančiu priekiu, 2,5x1,7 mm storio lankeliu, 1 g svorio. Trečias juostinis žiedas pusapvaliu lankeliu, su siūlų liekanomis (buvo pririštas ar įrištas), 2,2 cm skersmens, 4x2 mm storio lankeliu, 2 g svorio. Ketvirtas žiedas rumbuotu lankeliu, 2,2 cm skersmens, 3,5x1,3 mm storio lankeliu, 1 g svorio. Paskutinis (penktas) atsitiktinai rastas juostinis žiedas yra plokščiu keturkampiu lankeliu, 1,7 cm skersmens, 2–2,6x1,2 mm storio lankeliu, 1 g svorio. Dar perkasoje 3 rasta švininė cilindro formos 9,5x8,9x8,5 mm dydžio, 5 g svorio kulka, geležinė, keturkampė, stačiu kampu lenkta juostelė – karsto apkalo (?) dalis

5 pav. Kapas 3 iš ŠR. Ž. Čėsnos nuotr.

Fig. 5. Burial 3 as seen from the NE.

6 pav. Kapas 4 iš ŠR. Ž. Čėsnos nuotr.

Fig. 6. Burial 4 as seen from the NE.

7 pav. Karstų vinys. G. Zabielos nuotr.
Fig. 7. Coffin nails.

(ji 2,6x1,9 cm dydžio, 12x3,5 mm storio, 6 g svorio (3 pav.)) ir vilnonio (?) audinio (?) (ar storų siūlų) apie 4 cm dydžio fragmentas.

Iš 45 perkasoje 3 aptiktų geležinių kaltinių vinių (7 pav.) keturkampio pjūvio 5x4–12x 9 mm koteliais 28 yra sveikos, kitų likę fragmentai: galvutės su kotelio liekanomis (9) arba tik koteliai (8). Šių vinių galvutės ovalios (30) arba apvalios (7), 13x8–22x17 mm dydžio. Vinių ilgis 3,4–10,3 cm. 6 vinių koteliai lenkti. Vinių svoris 5–20 g (bendras 365 g). Vinys surūdijusios, tad dabartiniai jų fiziniai duomenys gali gana smarkiai skirtis nuo realių.

Į ŠR nuo kapinių kapų neaptikta. Jokių ankstesnės žmonių veiklos pėdsakų platesnėje teritorijoje aplink kapines irgi nerasta. Remiantis 2011 m. tyrinėjimų duomenimis, Petrikaičių senkapis apima apie 35x25 m dydžio teritoriją (įskaitant ir esamas kaimo kapines). Jis datuojamas XVII–XVIII a. (tyrinėti kapai – XVII a.). Tyrinėjimų metu Petrikaičių senkapyje aptikti radiniai perduoti KM.

Petrikaičiai Old Cemetery

In 2011 KU conducted a field evaluation in the vicinity of Petrikaičiai (NW Lithuania) village cemetery. Four trenches and 20 test pits (a total of 101.32 m^2) were excavated alongside it on the NE, SE, and SW sides (Fig. 1). Four inhumations were discovered in trenches 2 and 3. The individuals had been buried in an extended supine position at a depth of 0.76–1.1 m with the head to the SW (Figs. 2, 4–6). Three burials (1, 3, and 4) contained grave goods: 2 fragments of iron knives, a clay pipe, a bronze round brooch, and a potsherd (Fig. 3). 12 chance finds (a billon coin from the first half of the 17th century, a bronze round brooch, 2 bronze signet and 5 band rings, a lead bullet, part of an iron coffin fitting, and a fragment of cloth) and 45 iron nails (Fig. 7) from the remains of at least seven destroyed burials were found in trench 3. The excavated burials date to the 17th–18th centuries.